

## ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА

*В статті досліджено шляхи формування іншомовної професійної комунікативної компетентності та обґрунтовано їх дотримання у процесі викладання англійської мови студентам-медикам. На основі аналізу літературних джерел визначено поняття: «компетентність», «компетенція», «іншомовна комунікативна компетентність». Проаналізовано особливості формування іншомовної компетентності студентів. Визначено, що для забезпечення іншомовної підготовки студентів-медиків необхідно використовувати наступні складові комунікативної компетентності: лінгвістичну, графічну, комунікативну, соціокультурну, навчальну, фахову та суб'єктну.*

**Ключові слова:** студент-медик; компетентність; компетенція; іншомовна комунікативна компетентність; складова комунікативної компетентності.

**Постановка проблеми.** У сучасних умовах постійного розширення всесторонніх міжнародних контактів іноземна мова стає рушійним засобом професійного спілкування спеціалістів різних галузей. Протягом останніх років в Україні все більше уваги приділяється проблемі викладання іноземних мов з урахуванням потреб майбутніх фахівців. З метою вдосконалення іншомовної освіти в Україні було створено принципово нові програми з іноземних мов для вищих навчальних закладів.

Сучасний студент повинен володіти такими якостями як самостійність, мобільність та конкурентоспроможність, а також у зв'язку із розвитком міжнародних контактів, повинен володіти іноземною мовою у професійно-трудовій сфері на досить високому рівні.

Покращення якості іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців продиктовано необхідністю розробки нових підходів до навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах, розвитком компетентності, успішне засвоєння якої дозволить їм побудувати базу свого особистого та соціального життя з практичними навичками та вміннями реалізувати їх в професійній діяльності.

Проблема якості іншомовної підготовки студентів-медиків стає все більш актуальною у зв'язку із зростаючими вимогами до рівня їх підготовки. Іншомовна підготовка студентів-медиків у вищих навчальних закладах є надзвичайно важливою складовою професійної підготовки майбутнього лікаря.

**Аналіз досліджень і публікацій.** Проблема вдосконалення іншомовної підготовки майбутніх фахівців різного професійного спрямування у вищих навчальних закладах набула особливої актуальності й стала предметом наукових досліджень багатьох науковців, а саме: О. Петрашук, М. Задорожна для медичних спеціальностей, О. Тарнопольський, О. Хоменко, Л. Кот-

лярова, С. Кіржнер, Л. Максименко, Н. Бориско, Л. Сажко для інших спеціальностей.

**Метою нашої статті** є аналіз різних форм і методів іншомовного навчання студентів-медиків.

**Виклад основного матеріалу.** Високоякісна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації медичних кадрів є важливою складовою реформування галузі охорони здоров'я та реалізації соціальних пріоритетів держави, оскільки від рівня підготовки лікарів залежить якість надання медичної допомоги населенню країни.

Сьогодні вища медична освіта переживає значні зміни. Причиною тому є динамічні зміни у вітчизняній охороні здоров'я України; сучасні вимоги до рівня якості у галузі вищої освіти; інтенсифікація міжнародного співробітництва у сфері медичної освіти серед яких: єдині системи оцінювання, обмін знаннями, створення інтерактивних мереж, мобільність студентів, викладачів і фахівців охорони здоров'я; створення нових форм навчального середовища, безперервного професійного розвитку лікарів, включаючи дистанційну освіту [2].

Міжнародне співробітництво медичних вищих навчальних закладів здійснюється як на міждержавному рівні, так і на рівні договорів між науковими установами, медичними навчальними закладами, факультетами, окремими кафедрами, клініками, лабораторіями, центрами, госпіталями, фірмами тощо.

До основних форм міжнародного співробітництва можна віднести:

- участь вітчизняних лікарів у роботі міжнародних медичних організацій;
- створення та реалізація спільних наукових проєктів;
- стажування на базах профільних медичних центрів, установ, клінік;

- участь у роботі міжнародних конгресів, з'їздів, симпозіумів, конференцій;
- обмін науковими та інформаційними виданнями;
- взаємодопомога при розробці та впровадженні в практику нових методів діагностики;
- лікування і профілактика найбільш поширених захворювань.

Для реалізації цього співробітництва необхідні знання іноземної мови. Слід згадати про основну мету вивчення іноземної мови – це формування комунікативної компетенції, яка в сучасному її розумінні передбачає здатність до культурної співпраці. Варто зазначити, що саме ця мета сьогодні є найбільш затребуваною студентами, які вивчають іноземні мови. Це й стосується студентів-медиків, які в оволодінні мовою мають здобути такий рівень комунікативної компетенції, який дозволив би їм користуватися англійською мовою в медичній галузі професійної діяльності. Сучасна підготовка фахівця-медика повинна бути зорієнтована на оволодіння ним іноземної мови, що передбачає коректне з точки зору норми та стилю, ситуативне та контекстне адекватне користування мовленням як засобом усної та писемної комунікації в усіх сферах професійного спілкування. Володіння іноземною мовою для медичного спеціаліста стає його значущою особистісною характеристикою, що передбачає здатність вступати до ділової комунікації [8].

У педагогіці існують такі два поняття, як «компетентність» та «компетенція». Слід розрізнити ці два поняття.

У словнику іноземних слів ми можемо бачити наступні визначення цих термінів: «компетентність» – поінформованість, обізнаність, авторитетність, а «компетенція» – (від лат. *competentia*, від *competo* – взаємно прагну, відповідаю, підходжу) – це коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи; коло питань, в яких окрема особа має певні повноваження, знання, досвід [5]. Відповідно, ми можемо зробити висновок, що термін «компетентність» є поняттям ширшим і більш загальним, ніж термін «компетенція».

В широкому розумінні, «компетентність» означає відповідність спеціаліста вимогам, які висуваються, встановленим критеріям та стандартам у відповідних областях діяльності та при вирішенні конкретного типу завдань; володіння необхідними активними знаннями, здатність впевнено домагатися результатів і володіти ситуацією. Компетентність включає необхідну суму знань, умінь та навичок, що визначають діяльність, спілкування та особистість спеціаліста [4].

Під компетентністю також розуміють рівень освіченості спеціаліста, достатній для самоосвіти і самостійного вирішення виникаючих при цьому проблем і визначення особистісної позиції.

У сучасних дослідженнях комунікативну компетентність тлумачать як необхідний людині рівень сформованості досвіду міжособистісної взаємодії, щоб успішно функціонувати в суспільстві з огляду на власні здібності й соціальний статус. Професійну компетентність майбутнього фахівця науковці розглядають як:

- здатність здійснювати міжкультурне професійно-спрямоване спілкування, взаємодія з носіями іншої культури, беручи до уваги національні цінності, норми та уявлення; створювати позитивний настрій

спілкування для комунікантів; вибрати комунікативно цілеспрямовані способи вербальної та невербальної поведінки на основі знань про науку і культуру інших народів [1];

- результат затрачених зусиль, спрямованих на формування таких іноземних знань і вмінь, які відображають лінгвістичний, професійно-контекстуальний, психологічний, соціальний та ситуативний стан мови як засобу професійного спілкування та особистісного спілкування [3];

- володіння індивідом необхідною сумою знань, умінь і навичок, що визначають ступінь сформованості його професійної діяльності, стилю професійного спілкування та його особистості як носія визначених цінностей, ідеалів і професійної свідомості [6].

Іноземна комунікативна компетентність – здатність і готовність до іноземного спілкування з носіями мови, сприйняття і розуміння партнерів, адекватного і своєчасного вираження своїх розумових намірів.

Отже, іноземна комунікативна компетентність є інтегральною характеристикою професійної діяльності фахівця. Вона має такі підструктури:

- діяльнісну, яка включає в себе знання, уміння, навички і способи здійснення професійної діяльності;
- комунікативну, яка включає в себе знання, уміння, навички й способи здійснення професійного спілкування.

Якщо компетентність характеризують знання, уміння, навички та способи організації спілкування, то компетенцію – здатність фахівця використовувати набуті знання й сформовані вміння.

Компетентність індивіда включає в себе наступні компоненти:

- знання;
- навички;
- уміння;
- професійно важливі якості;
- досвід, який дозволяє негайно вирішувати завдання та проблеми, які виникають у процесі професійної діяльності.

Професіоналізація навчання іноземних мов висуває головною метою підготовку фахівця, здатного використовувати іноземну мову як інструмент професійної діяльності та професійного пізнання [7].

Для забезпечення іноземної підготовки студентів-медиків, на нашу думку, необхідно використовувати наступні складові комунікативної компетентності:

- Лінгвістична складова – це знання фонетичної, лексичної, граматичної та орфографічної системи іноземної мови, комбінаторних і варіативних можливостей вживання лексичних одиниць, комплекс знань, навичок і умінь, які забезпечують оволодіння мовними засобами, визначення комунікативного змісту розуміння окремих мовних одиниць, їхніх значень, форми і структури, зв'язків між ними, мовні знання і володіння певними правилами перетворення цих знань у процесі міжособистісної комунікації.

Ця складова охоплює чотири види мовленнєвої діяльності: аудіювання, читання, письмо та говоріння.

В методиці викладання іноземних мов затвердилась позиція активного володіння мовою в усіх видах мовленнєвої діяльності [11].

Мовленнєва діяльність є самостійним видом діяльності, засобом здійснення вербального спілкування як форми взаємодії людей. Вона визначається як об'єкт навчання, за посередництвом якої досягається ціль навчання – сформована комунікативна здатність реалізувати основні форми спілкування [10].

Мовленнєва діяльність – це засіб досягнення мети навчання іноземної мови – спілкування іноземною мовою.

Для здійснення іншомовної мовленнєвої діяльності необхідним є формування мовних навичок і розвиток мовленнєвих умінь, що дозволяє студентам спілкуватися з викладачем і один з одним іноземною мовою.

Вивчення та накопичення професійної медичної лексики студентами є невід'ємним складником у досягненні головної мети навчання студентів іноземної мови як засобу спілкування у професійній діяльності. Студент повинен вільно читати медичну літературу і розуміти усні повідомлення, вміти спілкуватися зі спеціалістами. Для цього в першу чергу потрібна вагома конкретизація бажаних результатів навчання, тобто встановлення конкретних критеріїв володіння мовою на фонетичному, лексичному, граматичному рівнях.

Тому в процесі викладання іноземної мови студентам-медикам велика увага приділяється вивченню саме професійно-орієнтованої лексики, тому що нагромадження словникового запасу й вміння його використовувати є передумовою оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності.

У методичній літературі виділяють наступні види мовленнєвої діяльності: усні (аудіювання й говоріння) та письмові (читання й письмо).

Говоріння та письмо – це продуктивні (творчі) види мовленнєвої діяльності, які активно здійснюють повідомлення і стимулюють до читання та слухання.

Слухання та читання – це рецептивні (репродуктивні) види мовленнєвої діяльності, які здійснюють прийом і подальшу переробку мовного спілкування. Кожен вид мовленнєвої діяльності має свою специфіку і свої механізми, для кожного з них існують свої системи вправ і свої прийоми навчання.

Усі види мовленнєвої діяльності тісно пов'язані один з одним. Вони виступають компонентами єдиного цілого. Так, говоріння передбачає аудіювання, а аудіювання неможливе без говоріння, читання неможливе без письма.

Отже, для здійснення нормального мовного спілкування необхідно однаковою мірою оволодіти всіма видами мовленнєвої діяльності. Викладач повинен враховувати специфіку того чи іншого виду мовленнєвої діяльності та застосовувати вправи і завдання відповідно до кожного з цих видів.

– Графічна складова – це знання графічної системи текстів і письма, що охоплює два види мовленнєвої діяльності – письмо та читання, забезпечує сприйняття та розуміння графічної системи іноземної мови в читанні і адекватного відтворення його на письмі.

– Комунікативна складова – це використання мовних знань, навичок, вмінь та здатність спілкування залежно від середовища, умов і потреб комунікації. Вона полягає в здатності здійснювати усну і письмову комунікацію у конкретних умовах, відповідно до сфери і ситуацій професійного спілкування.

Метою навчання іноземної мови є формування у студентів комунікативної компетенції. Комунікативну компетенцію студента можна розглядати як здатність здійснювати мовленнєву діяльність через реалізацію комунікативної, мовленнєвої поведінки на основі фонологічних, лексико-граматичних, соціологічних і країнознавчих знань та навичок відповідно до різноманітних завдань і ситуацій спілкування [9].

Для розвитку комунікативних умінь необхідно створювати певні умови – це знання теми, володіння відповідним мовним матеріалом, розуміння ситуації та наявність стимулу для висловлювань. Матеріал для розвитку усного мовлення повинен засвоюватися до рівня повного автоматизму. Для досягнення цієї мети викладач повинен підготувати студентів до комунікації в реальних життєвих ситуаціях та навчити їх самостійно здобувати знання. Викладач іноземної мови повинен формувати у студентів вміння та навички іншомовного спілкування для отримання достатнього рівня комунікативної компетентності, щоб здійснювати спілкування в реальному житті та орієнтуватися у соціокультурних аспектах країни, мова якої вивчається.

На заняттях іноземної мови викладачу потрібно застосовувати особистісно-орієнтоване спілкування, створювати позитивну атмосферу для комунікацій, даючи можливість кожному студенту проявити себе та свої знання.

– Соціокультурна складова – це знання іншої культури, соціальних і культурних особливостей в країні, мова якої вивчається, необхідних для здійснення міжособистісної взаємодії.

Значна роль в соціально-культурному формуванні особистості належить саме вищим навчальним закладам. Вищий навчальний заклад повинен формувати не тільки професійні навички у студентів, але й виховувати особистість.

Соціально-культурне формування особистості студента, як майбутнього фахівця в інформаційному співтоваристві, здійснюється переважно в процесі вироблення в нього стійких здібностей до комунікації з певним рівнем мовної компетенції.

В процесі соціально-культурного розвитку особистості викладачем виховується загальна і професійна культура майбутніх фахівців, розширюється їхній світогляд, виховується особисте ставлення до іншої культури в процесі опанування цієї культури, виховується у студентів культура спілкування, ціннісні орієнтації, почуття, емоції, позитивне ставлення до іноземної мови, культури народу, який розмовляє цією мовою.

– Навчальна складова – це здатність до освіти та самоосвіти, самовдосконалення і задоволення пізнавальних інтересів у сфері іноземної мови.

Проблема формування вміння вчитися є актуальною в усіх вищих навчальних закладах України. Вона обумовлена зростанням потоку інформації, швидкою зміною та необхідністю сучасної людини оперативно опрацювати її. В таких умовах перед педагогами постає завдання зосереджувати увагу студентів на засвоєнні часто не пов'язаних між собою фактів, на самостійному відборі інформації, критичному її осмисленні та інших складових.

– Фахова складова – це складова, що спрямована на використання іноземної мови для вирішення фахових завдань.

– Суб'єктна складова – це здатність до рефлексії та саморефлексії у вирішенні професійних завдань.

**Висновки.** Отже, іншомовна підготовка студентів-медиків є надзвичайно важливою складовою професійної підготовки медичного працівника. Вивчення іноземної мови зараз набуває особливого значення для майбутніх лікарів, у зв'язку із зростаючим міжнародним співробітництвом в галузі медицини. І саме

викладач повинен знайти такі форми і методи, щоб цей процес був цікавим і бажаним для студентів. Для досягнення цієї мети необхідно використовувати всі види мовленнєвої діяльності, за допомогою яких студенти навчаться чітко формулювати і висловлювати свою позицію, спілкуватися, дискутувати, сприймати й оцінювати інформацію, тобто активно вживати терміни у всіх видах діяльності майбутнього медичного працівника.

### Список використаних джерел

1. Андриенко А. С. Развитие иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности студентов технического вуза (на основе кредитно-модульной технологии обучения) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / А. С. Андриенко. – Ростов н / Д, 2007. – 282 с.
2. Волосовець О. П., Фещенко І. І., Банчук М. В. Вища медична та фармацевтична освіта України на сучасному етапі [Електронний ресурс] / – Режим доступу : <https://www.slideshare.net/morion/ss-presentation-779442>
3. Клименко Е. В. Формирование иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности будущих финансистов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Е. В. Клименко. – Калуга, 2004. – 200 с.
4. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь. – М. : АСАДЕМА, 2003. – С. 62
5. Словник іншомовних слів – Головна редакція української радянської енциклопедії – Київ, 1977 – С. 347–665
6. Сура Н. А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. А. Сура. – Луганськ, 2005.
7. Сура Н. А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою / Н. А. Сура. – М. : Вид-во Східноукраїнського НУ ім. В. Даля, 2008. – 126 с.
8. Терпиловська В. М. Особливості іншомовної підготовки студентів вищих медичних навчальних закладів. НМУ ім. О. О. Богомольця [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1104>
9. Федоренко Ю. Комунікативна компетенція як найважливіший елемент успішного спілкування // Рідна школа. – 2002. – 1 (864). – С. 63–65.
10. Хом'як А. П. Мовленнєва діяльність як засіб вербального спілкування. / А. П. Хом'як, П. А. Кліш. // Науковий вісник. Серія : Педагогічні науки. – 2010. – № 23. – С. 34–40.
11. Шаповал А. Н. Взаимосвязанное обучение лексическим навыкам устной речи и чтения : монография. – Н. Новгород, 2000, с. 17

**Т. И. Чернюк,**

*преподаватель кафедры экономической теории и международной экономики,  
ЧНУ им. Петра Могилы, г. Николаев, Украина*

### ИНОЯЗЫЧНАЯ ПОДГОТОВКА СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

*В статье исследованы пути формирования иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности и обоснованно их соблюдение в процессе преподавания английского языка студентам-медикам. На основе анализа литературных источников определены понятия: «компетентность», «компетенция», «иноязычная коммуникативная компетентность». Проанализированы особенности формирования иноязычной компетентности студентов. Определено, что для обеспечения иноязычной подготовки студентов-медиков необходимо использовать следующие составляющие коммуникативной компетентности: лингвистическую, графическую, коммуникативную, социокультурную, учебную, профессиональную и субъективную.*

**Ключевые слова:** студент-медик; компетентность; компетенция; иноязычная коммуникативная компетентность; составляющая коммуникативной компетентности.

**T. I. Cherniuk,**

*Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolayiv, Ukraine*

### FOREIGN TRAINING OF MEDICAL STUDENTS

*The article explores the ways of forming foreign professional communicative competence and their observance in the process of teaching English to medical students. On the basis of the literary sources' analysis, the following concepts are defined: «competence», «competency», «foreign communicative competence». The peculiarities of the formation of students' foreign language competence are analyzed. It is determined that to ensure foreign-language training of medical students, the following components of communicative competence must be used: linguistic, graphic, communicative, sociocultural, educational, professional and subjective.*

**Key words:** medical student; competence; competency; foreign communicative competence; component of communicative competence.

**Рецензенти:** *Мещанинов О. П.*, д-р пед. наук, професор;  
*Гришкова Р. О.*, д-р пед. наук, професор.